

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Oratio Prima. Character operarum Societatis Iesv.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

tem solem, quoties acerbissimam hiemis sæuitiam passi? quoties barbarorum tela pro stipendio corporibus suis exceperunt? quoties pro vitâ, quam illis adferebant, mortem recepere? quoties tædiofissimis navigationibus, quoties aliquid maris furis infestius inuenere hæreticos, à quibus gregatim iugulati sunt & sparsi in fluctus? quoties per siluas, tigribus & leonibus infestas, ad populos his belluis immaniores penetrarunt? quoties per abrupta montium, & horrenda visu præcipitia, ad asperiores faxis suis gentes perreptarunt? quoties omni humanâ ope destituti, per densissimas siluas, perque rubos tam densos, vt non vestium tantum sed & calceorum frustra iis adhærescerent, laceri toti & cruenti ad eos quos petebant eluctati sunt? numquam latiores quàm cum in mediâ barbarie nihil haberent præter Deum solatij. Quos tam eximios Societatis labores videtur Deus remunerari voluisse, & solari tam nobilibus de barbarie & impietate, totque in omni orbis plagâ victoriis, vt & multitudo numerum, & gloria felicitatem omnem humanam excedat.

EXERCITATIO ORATORIA.

ORATIO PRIMA.

Character operarum Societatis IESV.

Velasquez
Tom. 1. in
Epistolam
ad Philip-
penfes c. 2.
v. 10. an-
not. 9.

N ludis hisce sæcularibus si ludere libeat, quid ni ego mihi proponam augustissimam illam Ezechielis Prophetæ quadrigam, turbines inter & nubium igniuorum volumina, imaginem Societatis nostræ, quasi ex difficili partu prodeuntis, & inter aduersa crescentis, ob oculos ponentem? Traxit me huc Scriptor eximius: qui cum nonnulla in curru illo, tot mysteriis instructo quot ornamentis, Societati nostræ parallela contempletur; tum in primis mihi auctor existit, vt in mystica illa animalia oculos conuertam, in iisque characterem militaris huius Instituti curiosâ obseruatione recognoscam. Igitur apiculæ instar pauca delibabo, colludens, & adludens. ac illud principio statuo, tamquam apud sacros Scripturæ interpretes compertissimum; in curru illo, consueto prisce militiæ more, bellicum quiddam, quod sceleratis & nefariis impiorum machinationibus cladem & excidium minetur, adumbrari. Mira profectò rerum facies. Vt scias, vnde nata sit Societas, & quid ferat; patet cælum, &

subitâ face rumpitur ather.

videas ventum ab Aquilone violentum & præcipientem, impellere nubem horribilem & vastam, per modum globi ignei, micantem fulgure, & durissima quæque deprauatis mortalium moribus portendentem. Nubes hæc in similitudinem currus erat efformata, quatuor rotis altitudinis horrendæ, & ignitis illis quidem, atque vitâ præditis, & benè oculatis distincti, vt in igne præceps celeritas, in ipsis oculis diuinæ Provi-

Prouidentia vigilanti excubare videretur. Ante harum singulas singuli Cherubini, leonis, bouis, aquilæ, hominis iucundâ simul varietate (monstra dixeris, mysterium est) speciem inuolentes: nam leoninis toris induti, atque vngulis calceati vitulorum, flammantes toti & scintillantantes, bis geminas gestabant alas, quarum binis velabant femora, binis autem volabant in morem aquilarum, eâ corporis & vultus humani compositione, vt quatuor orbis partes ambulantium facies respicerent, quasi in omnem terram se militum illorum conatus extendere niteretur. Supra animalium capita, quâ cælum sese instar crystalli pellucidum aperiebat, sedes & vehiculum apparebat aurigantis Deihominis, cuius Maiestas vastam illam prudenti moderamine impellebat molem, & animalia frenabat, in vnum Imperatoris sui nutum explicabat alis semper intenta. Ante Deum focus ardebat, in quo ignis ille consumens diuini Amoris, quem talibus ministris venit mittere in terram felicior orbis Phaëthon, longè lateque flammis suas ciaculabatur.

Facile, ni fallor, hæc agnoscat quilibet sincerus rerum aestimator, per cur- Societas
rum illum Diuinitatis inflammando orbi comparatum, Societatem IESV car-
IESV vel ipso nomine suo inferis formidandam, adumbrari. quæ mi- rumi EXE-
nimis sed arduis initiis exorta, in eam magnitudinem excreuit, vt velo- chielis co-
cissimis acta rotis, & lætissimo cursu, IESV sui gloriam (nobilissi- paratur.
mum pompæ ferculum) per calcatas dæmonum ceruices, per tot hære-
ticorum & infidelium turmas felici Marte superatas, per innumera ce-
ratarum capita contrita, ad omnes oras partesque vniuersi, reluctantè
nequidquam Erebo, circumtulit adorandam. Hic est currus ille igneus
Israëlis, quem Eliseus olim plorabat ereptum; nunc vterque orbis sin-
gulari Dei beneficio, afflictis Ecclesiæ rebus gaudet è cælis aduectum:
in quo si acies quaras & milites, quibus triumphos suos quotidianâ
accessione multiplicat, inuenies (absit verbo inuidia) delectum Ange-
lorum, qui sub animalium formis produnt, quid ab iis supremus Im-
perator in hac militiâ requirat. Quid enim in alatis illis & igne cæle-
sti succensis iuuenibus similitudo animalium demonstrat, nisi sub leo-
nis, bouis, aquilæ insignibus exuuiisque humano corpori adiectis, sub-
limes Cherubinos, & cælestes spiritus, acerrimâ quadam agitatione, &
diuino spiritu, in Conditoris suis obsequium concitatos delitescere? Ita-
que, quemadmodum beatæ illæ mentes, magnæ illius Mentis purissimæ
quædam velut scintillæ, & sempiterni luminis facibus accensæ, quas se- Orat. 38.
cundos splendores magnus ille Gregorius cognomento Theologus in-
digerat, animos nostros à rerum aliquarum ignoratione purgandi vim
habent, eosque illuminandi & cumulatissimè perficiendi: ita Socij IESV
Angelicæ puritatis æmuli, toti que origini suæ, id est Deo, affixi, à quo
igneos & celeres virtutis motus, splendidissimosque radios hauriunt,
absumptâ voluptatum colluione, in fornace illâ supremi & castissimi
amoris excoquantur; donec probè illuminati & perfecti, lucem ardore
mixtam aliis communicent, non minùs illustres splendore virtutis,
quàm diuinitus inflammati feruore charitatis. At quàm inæquali offi-
ciorum partitione id agit Societas? eâdem planè varietate, quâ Spiritus
Ecc illi

Ecc

illi

illi sanctissimi obsequia sua diuidunt. Ecce tibi Dux ille cælestis militiæ inuictissimus Michaël fortissimè pro honore Regis gloriæ dimicat: talaria deferendis ad Virginem lætissimis nuntiis necit Gabriel: pauperem Tobiam curat Raphaël, idemque tabellarij munere perfungitur. Alius tutelam Principis in fastigio collocati, alius sordidati in lacernâ ac squallore mendiculi patrociniū sibi vendicat; neque tamen inferioris custodia quidquam derogat æqualium dignitati. Nam quemadmodum,

Lib. 2. cap. 8.

quod de igneis stellarum corporibus tradit Plinius, *sidera quæ affixa dicimus mundo, non illa, ut existimat vulgus, singulis attributa nobis; & clara diuitibus, minora pauperibus, obscura defectis, ac pro sorte cuiusque lucentia adnumerata mortalibus*: ita in imparis conditionis munere par nobilitas perseuerat, & æquali de successu lætitiâ perfunduntur. Intuere modo, nouos in terris dicamne Angelos? certè in mundi salute procurandâ sedulos Dei adiutores. Inuenies in hac Societate, qui pro Dei sui gloriâ, & Ecclesiæ defensione, cum hæreticis & schismaticis ore & calamo disertissimè decertent: Michaëlem hi referunt. Alios qui ad Indos, Æthiopes, extremos hominum Iapones, terribilibus circumuallatos custodiis Sinenses, & remotissima quæque terrarum, lætissimum Euangelij nuntium deferant: Gabrielem illi adumbrant. Alios qui pauperum satagunt, humilium & abiectorum animas purgant, infirmos in xenodochiis & sordibus consolantur, populum pro concione erudiunt, iuuentutem in litteris & elementis Christianæ pietatis instituunt, simili omnes cum iis qui Magnatum & Purpuratorum conscientias curant, non tantum promptitudine & alacritate, sed etiam doctrinæ & sapientiæ laude spectandos: Raphaëlis isti vestigia sectantur. Discrimen esse potest in munere, non in fructuum vbertate, & apud supremum Muneratorem æstimatione. ut quod Romanus sapiens suo more prudenter expendit, hîc locum habeat: *Inæqualitatem scias esse ubi quæ eminent notabilia sunt. non est admirationi vna arbor, ubi in eandem altitudinem tota silua surrexit. Sanè quocumque miseris oculum, id tibi occurrit, quod eminere posset, nisi inter paria legeretur.*

Seneca
Epistolâ 33.

Societas
res arduas
suscipit.

Si quid elucet in singulis, hoc ita eximium, vt propè sit omnibus familiare. Tam munifica in eos Dei largitoris fuit manus, vt bonorum inter eos communitas preteritum non tollat, sed accumulet; lucem non minuat, sed accendat. Fortitudinem in aggrediendo miraberis in vno? viri sunt omnes, imò iubati leones, ad omnia pericula impauidi, & generosi fortuitorum contemptores. Quid pestiferâ lue & virulentâ corporum contagione apud homines formidolosius? non æquè rogi & incendia, adeoque nec mors ipsa deterret; in hanc tamen se præcipitare gestiunt alacres, vt æstuantes noxio viscerum ardore consolentur, facris præfidiis muniant, & ritè expiatis felici æternitati transcribant, meliore vitâ præmiandos. Quid animosius, quàm terrâ marique, inter densata Ducum & militum funera, pulchrè cadentibus suæ periculo vitam asserere immortalem? Hîc ingrediuntur lubentes volentesque infidi elementi, cum classiariis Regis Catholici, incertam tempestatem; non cum ventis dumtaxat, & fluctibus, & irati Oceani insanis perturbationibus parati concurrere, verum etiam inter Batauorum rostratas naues

ues & tormentorum boatus intrepidi stare, nullo alio palmario sibi proposito, quàm salutis animarum. Istic inter armatas acies inermes ipsi sese ingerunt, metum mortis pugnantibus excutiunt, inter tela & enses & fumantium balistarum emissam grandinem celeres auxiliares volitant: nihil pallor & exsanguis trepidatio in leones hos potest: stant inter cruenta certamina ipsis pugnantibus fortiores, cadentibus aduoluntur, deficientes in spem dulcissimam erigunt, faucios solantur; vulnera animorum salutaris linguâ demulcent, dum corporis obligare non possunt; & sacerdotali potestate, impertitâ nozarum condonatione, gloriosâ resurrectioni parant, pro Rege, fide, Deo, iusto bello occumbentes, sed mox meliori sorte æternum Dei munere victuros. Quis leones neget è cladibus ipsis victorias suas adstruentes? non prærupti montes, non turbulentissimâ tempestates, non maria, non monstra, non inculcarum regionum horror, non hostium violentia, nulla cæli aut soli truculenta facies, nullus aut ærumnarum aut crudelissimâ mortis metus, incitatum semel à Deo industriæ cursum valet retardare. Has vires subministrat charitate stimulata fortitudo, quæ à D. Ambrosio cum Tigri fluuio comparatur, qui paradysum deliciarum Dei perennibus aquis irrigat: atque vt iste fluuiorum omnium velocissimus sonitu magno cursuque fertur, sic illa mirabili pernecitate in Dei voluntatē rapitur, & obstantia quæque proruit atque demolitur. Videas hos Heroës pro Dei & Religionis causâ, inter fulgura & conuscationes, inter excussam vim procellarum, inter iactus fulminum, veluti ruentis in se cæli pondus inconcusso quodam vigore spiritus excipientes, adeoque prouocantes. Quod nonnemo de primis surgentis Ecclesiæ Duodecimuiris dixit, quorum vitæ rationem imitatione consequi, & in se exprimere conantur; partiuntur inter se orbem terrarum, victorias & spolia definiunt; per abrupta montium, & disiunctissima quæque regionum, animis velut igneis quadrigis rapti volitant: feruntur nunc panè extra solem & sidera, nunc per squallentes arenarum tractus, nunc per ardentes vehementissimo solis appulsu regiones, nunc per æterno frigore rigentes plagas, in quibus nullum humani cultus vestigium, cum ardoribus, algoribus, siti, fame & sexcentis aliis incommodis pugnaturi. Perueniunt deinde ad numerosissimas gentes, pugnant nudi, laceri, inermes contra Reges, Sarrapas, sacerdotes idolorum, populos immanitate barbaros: persuadent impiis Religionem, auarissimis paupertatem, omni libidinum genere inquinatissimis castimoniam; & quod stuporis plenum est, contritis dæmonum simulacris, templisque falsorum numinum excisis, CHRISTI in crucem sublatis vexilla in clarissimâ luce terrarum desigunt. Fulgurent barbarorum mucrones, tonent minæ, ruant armorum fulmina; præstò sunt qui excipiant, qui toto pectore mortem induant, & vincant moriendo. Non defuerunt præterito sæculo Nerones, Domitiani, Decij, Diocletiani, atque ex veteri illâ immanitate Sapore, Mammuchæ, Dunaani, qui conatus sanctos tormentorum procellâ, cruorisque humani fluctibus obruere studuerunt; sed gloriosissimi facinoris conscientiam erectus animus, contemptor deliciarum, pœnarum irrisor, sui victor, ex ruinis triumphos suos instauravit,

Ecc 2

Duris

Generositas Societatis.

Horat. l. 4.
Od. 4.

*Duris ut ilex tansa bipennibus,
Nigra feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.*

Lib. r. Or-
thod. explic.

Martyres
Societatis.

Infinitum putavit magnus ille Theologus Didacus Payua de Andrada, numerando percensere, quot huius Sodalitatis viri, in hoc docendi Euangelij atque Indos ab impietate auocandi munere, verberibus caesi fuerint, quot vinculis & carceribus constricti, quot inedia ferè consumpti, quot denique ob CHRISTI nomen variis cruciatuum generibus interempti, qui ex catastis, ex crucibus, ex rogis, aliisque exquisitissimorum suppliciorum carnificinis, lati & integri euolarunt in cælum. O fortia pectora! ô generosam an fortunatam mortem, quæ natura debita CHRISTO consecrata est! ô purpurata Martyrum examina! vos fortissimi dum vixistis, nunc postquam à nobis excessistis sanctissimi milites, nobis hoc decus, hoc fortitudinis exemplum pro stimulo reliquistis. Vobis pro diademate & coronis candentes carbones fuerunt, pro margaritis vulnera, pro exquisitis dapibus ieiunia, pro amœnis hortis saxa & solitudines, pro tepidis ac delicatis balneis stagna glacie rigentia, pro felicitatis fastigio se obes profundi: tunc maxime erecti, cum capite deorsum verso infra terram semisepulti, mortuis quam viuis propiores videremini. Actum est vobiscum præclare, ô beatissimi: nam inter palmarum vestrarum fructus mortui, properantem spiritum effudistis in victoriâ. Vobis verò (dicam & ego) tot sunt tumuli quot oræ terrarum, tot laudes quot ora gentium, tot triumphi quot pompæ virtutum. Stat ipsa triumphorum vestrorum moles magnificis insculpta litteris, vestro ipsorum cruore feliciter exarata, amplis illuminata gloriae sideribus, quibus, vt luceant, faces succendet æternitas. Interea vester sanguis nobis pro semine est; ex quo innumeri leonum catuli, robore & constantiâ præstantes, inclyti heroës, inimicis formidandi, animo inuicti, ferro & acie inuulnerabiles procreantur, quibus periculorum iliadem & plura etiam quam Herculi monstra metus obiciat: sed magno animi motu, erectâque contentione, infiliente in novos Samsones spiritu Domini, cuius afflatu concitantur, in larvas illas inuehuntur. Vsu familiari comperimus, electrum attritu digitorum (Isidori verba sunt) *acceptâ caloris animâ*, paleas vestiumque fimbrias rapere: sic illi velut attritu rerum aduersarum diuino calore animati, vim & vigorem excitent oportet. Apage ab hac Societate leonum quos metus prohibet, quos obiectu periculorum ac difficultatum à bono & honesto deterret degener sanguis. Vt ad magnos labores se vocari meminerit quisquis IESV militat, monet egregius Ductor Ignatius.

Constit. 4.
parte lit. A.
Constantia Socie-
tatis in la-
boribus,
boni simi-
lis.

Et quoniam altera fortitudinis pars in stabili laborum perfeptione, ex omnium Philosophorum æquè ac sanctorum Patrum sententiâ, consistit; à bobus, quos laborum patientes symbolica veterum agnouit litteratura, vitulinos pedes, tamquam insigne indefessæ tolerantæ, in partem ornamentorum suorum adsciuerunt. Latini Pacati audax semper mihi visa fuit adulatio, dum ita Theodosium egregiis districtum negotiis Principem alloquitur: *Gaudent profecto diuina perpetuo motu,* 1895

ingi agitatione se vegetat aeternitas; & quidquid homines vocamus laborem, vestra natura est. Ut indefessa vertigo calum rotat, ut maria aestibus inquietata sunt, & stare sol nescit; ita tu Imperator. continuatis negotiis, & in se quodam orbe redeuntibus, semper exercitus es. Quod illi de Theodosio, hoc mihi de Societatis operantiis dicere liceat. Acclamabunt certè ipsi Domorum & Collegiorum parietes, è quibus segne otium & inertiam perpetuo exsilio facessere, plusquam Articà fœveritate, prudens iussit Legislator. testes accedent summi Sacrorum Antifites, qui celerem igneamque naturam, velocissimi sideris more, semper procurrentem mirati sunt. pro me sententiam dicent ciuitates, prouinciæ, Regna, maria, & vastissimæ regiones, quæ eorum sudoribus irrigantur, studiis excoluntur, percurruntur pedibus, illustantur scientiis, assiduitate denique ad omnem honestatem & diuini cultus (qui firma basis est cui Imperiorum & vitæ priuatæ simulacrum insistit) amorem efflorescunt. Hoc nimirum est cum bobus arandi munus sedulò exercere, & ad messem amplam agri Dominici glebas cogere vel inuitas.

Præclarè, nisi fortè in boue (quod animal iugo natum est) venerari malis singularem ad parendum maiorum placitis alacritatem: quâ præ reliquis stare se gaudet, & porro perseverantiam præfagit Societas. Alij in paupertatis voluntariæ quasi matris sinu conquiescunt Ordines Religiosi; alij solitudinis amore capti taciturnitatem in primis complectuntur; nonnulli in austeritate vitæ & studio extenuandæ carnis plurimum præsidij collocatum existimant: sunt qui decantandis Deo laudibus primas dant partes. præclarè omnes gratiæque Deo obsequiorum varietate. quorum plerisque vti neque carent Socij ornamentis, ita disciplinæ suæ caput ponunt in sponte incitatâ & expeditâ ad omne officij genus obedientiâ, quæ laudem habet piæ promptæque voluntatis. *Malus est ager*, inquit Plinius, addo & ego, animal iugale, cum quo dominus luctatur. Sed ductilis ad omnia facilitas: quæ legum accuratissima obseruatrix, legem nescit, terminis non arctatur, quæ neque contenta angustiis professionis, largiori voluntate fertur, & ad omne quod iniungitur, ex Bernardi doctrinâ, spontanea, vigore liberalis, alacrisque animi, modum non considerans, collum subdit perlibenter, in infinitam se extendens libertatem, iucundâque obsequendi gloriâ oblectat gubernantem. Et quid cum talium virorum promptâ manu non efficiat, quicumque demum sacrarum æquè ac profanarum legionum copias in hostem ducit Imperator? Hæc palmaria virtus via est ad lectissimos exquisitissimosque triumphos. ab hac fluit ille concinnus ordo, quo in militum disciplinâ, in robore fortissimi exercitus, nihil venustius, nihil ad victoriam accommodatius. *Sine ordine*, inquit Aristoteles, *inutilis erit acies*, ardorque bellantium in vanum cedit: contra ordinem efficere à *μεγαλήρους*, inuictos, insuperabiles, sapienter dictum est à Plutarcho. Hinc in aureo Cantico Ecclesia, vel quælibet sancta Congregatio, dicitur *ut castrorum acies ordinata*, hoc est victrix, & gratiæ velut manu compta & composita, quam nullius inimici furor exsuperet. O pulchra Sociorum castra! in quibus quisque ordinem suum tenet, nec locum deserit, nisi iussus: at si imperia Moderatorum euocauerint, omnibus hoc in-

Ecc 3 signe

Obedientia Societati commendatissima.

Lib. 18. c. 5.

De Præcepto & dispensatione.

Obedientia via certissima ad victoriam.

Lib. 4. Politic. cap. 13.

In Arato.

Arift. lib. 3.
Polit. cap. 4.

Obedi-
tia Socie-
tatis prom-
pta.
De Vitâ E-
piphanij.

figne decus, nobilisque animi character, ἀρχαῖς καλὰς, benè obedire. Boues vocavi: fulgura sunt, de quibus Iob mirabile quiddam prodidit, quòd ad mittentis arbitrium ibunt, & reuertentia dicent, Adsumus, tam videlicet effusè gestiens ad obtemperandum in germanis Societatis filiis contentio est, vt auditâ militiæ suæ tessera obedientia, prius propè rem ipsam confecisse videantur, quàm de illâ faciendâ cognouerint. Præsentunt enim bonæ mentes eorum desideria quibus cum integritate famulantur, vt loquitur Ennodius. Siue ergo à Præfidibus ad humilia obeunda, siue ad maiora & sublimia inuitentur: nullo officiorum discrimine, vna omnibus vox est: Adsumus. nec tardius perficitur imperium quàm accipitur. æquè iucundis imperatis delectari, quàm arduis difficillimisq̃ rebus, Sociorum propria laus est. I vnum euocasset magnum illum Xauerium ex remotissimis Asiæ, & vltimis Indiarum finibus. quanta celeritas! Ex iis in pestem, in hostium globos, in ignes & incendia, in strictos mucrones, in cades & vulnera, in humanæ carnis auidos dentes, vnus niectus oculi immisit quamplurimos. Quàm cæca & intrepida promptitudo! Hoc Celerum manipulo, nisi fallor, orbem percurrit Ignatius.

Societas
aquilæ si-
milis inge-
niorum
acumine.

Quæris modò quibus armis instructos voluerit? doctrinæ suauitate, quæ ingenij melioris fructus est. Ita ad aquilas transeo, tertium ex multiformi animalium habitu petitum emblemata: de quibus in arcanis suis Pierius Valerianus sic scribit: *Pindarus cum aliis plerisque locis, tum præcipuè Nemeis, ingenij promptitudinem & velocitatem per aquilam ostendit; sumptâ ab eo comparatione, quòd prædam etiam valde procul distantem mirâ pernicitate nanciscatur, visuq̃ ita polleat, vt profundissima queque prospèctet: quæ omnia ingeniorum acumini sunt accommodata. Idem, cum Bacchilidis & æmulorum suorum gloriam eleuat, coruus illos, se vnum aquilam iactat, quòd promptissimo ingenio nihil non concipiat, quantumlibet arduum, et à terrâ mariq̃ remotum, mox et styli velocitate quæcumque conceperit assequatur.* Sanè aquilam (vt nomen etiam interpretemur) ab acutè videndo dictam, nonnulli ex veteribus asserunt; vtpote qui aquilam quasi aculam, ab acumine dictam autumant, quasi longissimo interuallo minutissima discernentem. Non multùm fortitudo & laborum tolerantia cum singulari obedientiæ facilitate coniuncta, nouis hinc gloriæ diuinæ propugnatoribus profuisset, nisi ingenij felicitas scientiarum arma suppeditasset. Eam ob rem optandum, vt qui in Societatem adlegendi sunt, viri sint non solùm vitæ probitate, sed etiam litterarum eruditione præstantes: quorum vita sit perpetua vitiorum censura, norma morum, clarissimarum virtutum imago, vox autem iuge quoddam sapientiæ caelestis oraculum, ingenium velox, pectus sapientiæ & virtutis ferax, mens acris, præcelsa, & volucris (vt ita dicam) flammis semper accensa. Quod quia vniuersim in omnibus assequi difficile visum est (raros enim inuenias qui vtroque hoc instrumento instructi se offerunt) eos admitti placuit adolescentes, qui bonorum morum & ingeniorum probatâ indole spem facerent, quòd, vbi magnatum artium fontes ebiberint, exercitio virtutis ac doctrinæ in probos simul ac doctos viros sint euasuri. tutione,

tutione, ex his Tironibus quos viros expectes? quàm disertos? quàm prudentes? Itaque scientiã simul ac virtute exculi, præstantiã animi & intellectus acumine & sollertiã vera discernunt à falsis; inuestigant, capiunt, cognoscunt omnia, & in omnium doctrinarum ac bonarum artium palæstrã non infimum sapientiæ munus gerunt. Quidquid in studiis humanitatis floridum, quidquid in Philosophiæ stadio laboriosum, quidquid in arcanis naturæ reconditum, quidquid in Mathematicis disciplinis difficile, quidquid in lucidã illã diuinitatis caligine obscurum est; quomodo docendo scribendoque pertractent, silente meloquuntur exarata volumina, quæ bibliothecas benè magnas complent omnigenã rerum varietate. Mitto eos qui castiores Musas amant, & Parnasso digni sunt Poëtæ: Historicos non memoro: tersã Latinitatis auctores silentio inuoluo: oratores, inquam, disertissimos, à quibus sublimitas in verbis, grauitas in sententiis, decor in personis, motus in affectibus peti potest, dissimulo: reliquos prudentiæ ciuilibus & profanæ choragos prætereo, quorum flores, ludi, gratiæ, vences & documenta minora censeantur, nisi apparatus instar dignioribus deseruiant. Pluteos obi, euolue libros, classes illas altioris eruditionis perlustra, in penitiora illa sublimioris cognitionis adyta penetra; occurrent in quibus subtilitatem in inueniendo, in dicendo perspicuitatem, in disputando vim admiraberis, siue contra Sectarios argumenta contorquent, siue Aristotelis præcepta discutiant, siue rerum naturalium multiplici causarum nexu conuolutam seriem, & quidquid supra naturam ad causarum fontem & principium propiùs accedit, exponunt, siue de summo Bono philosophantur. Sunt qui vitia & virtutes suis coloribus depingunt, definiunt, distinguunt, medentur affectibus, mores instituunt, saluberrimis præceptis vitam regunt, magno ad benè recteque agendum adiumento. Neque enim hæc umbratili in schemate, veterum Philosophorum more, quisquam umbras pro veritate sectatus proponit. procul hæc bractea, auro puriori hîc locus est; quod ad rationes superiores regulasque æternæ veritatis, solidæque doctrinæ, examinat, quæ in apice scientiarum sedet Theologia: præ cuius luce profanæ eruditionis phaleræ nihil aliud videntur quàm marcescentes vanitates, vt appellantur à D. Ambrosio. Tamen quando huic Dominiæ & Reginæ ancillantur, quantum claritatis adferunt & ornamenti! hîc librorum sacrorum, hîc orthodoxorum Patrum, & decretorum Ecclesiæ accurata cognitio: hîc diligens interpretatio Scripturarum, hîc sublimium quæstionum diserta, subtilis, & si opus, coloribus oratoriis quasi quadam veste sermonis ornata, enucleatio: hîc de actionibus Christianis sollers & prudens discussio. Quippe non stultæ hominum opinioni & vanissimæ ostentationi indulgent, sed ingenij sui census omnes in sacrum Numinis, cui famulantur, ærarium ingenuã deuotione conferunt, vt probent se non intempestiuæ & superbæ sapientiæ famam venari, sed generis sui asserere notam, quã sagaces inueniendis idoneis ad pietatem prouocandam fouendamque subsidiis, vni sua studia immolant Deo, & variarum rerum notitiam ad rerum cælestium fructum sincero pectore dirigunt, fideles bonorum Domini dispensatores.

Sed

Lib. 6. Hæc
æmeron.

Sed de aquilarum naturâ satis . reliqua est hominis effigies, in quam tot illustrium virtutum symbola, quot in cælum ab Astronomis translata animalium lucentium formæ, quæ in siderum positione describuntur, conteniunt. Nam ita composita erant mystica illa Ezechielis animalia, vt à vertice genuum tenus corpus humanum referrent, cui ab humeris iuba leonis dependebat, infra bifida vngula vitulinum quid ferebat in pedibus: qui quia non tam terram calcare, quàm volatu celeri deferri debebant supra sordes & puluerem, aquilæ suas alas dederant, quarum duabus aërem verberabant gestientium in morem, duabus corpus tegebant. Addo ego & manus: eosdem enim esse asserunt viri eruditissimi cum Seraphinis Isaia, qui solium altitudinis immensæ in argumentum amplitudinis ac supremæ Maiestatis circumstabant, manusque sub pennis complicatas ferebant. Sed quis hîc homines requirat, cum sectatores esse dixerim Angelorum? imò verò quos Angelos, nisi humanos, requirit Homo-Deus huius exercitus Imperator? qui cum è sinu Patris, magnus ille viscerum partus, vt eum magnificè compellat Synesius, egrederetur in terras; vt homines caperet, mortale corpus induit, & benevolentia conciliatricem humanitatem tamquam escam obiecit, quâ traherentur. Pia & religiosa calliditas! quam eius Socij feliciter imitarentur; quorum itidem sollertia est ad omnium se mores effingere & accommodare, omnia munia obire, omnes personas sustinere, omnibus omnia fieri, & similitudine officiorum quascumque gentes, etiam bellicosissimas & inter feras ferarum more educatas, imò Thyesteis dapibus & humano cruore saginatas, demulcere, sensimque ab immani illâ barbarie, ad Christianæ Religionis mansuetudinem decusque pellicere. Adulationis vitium caue suspicaris. Amoris ingeniosi versatilis ars est & industria, quæ suavi hoc velut fascino inuadit reluctantes, & sibi ac Deo restituit. Hic est ille dolus bonus & salutaris, quo Doctor Gentium Paulus Corinthios se cepisse gloriatur. Hoc Ignatius rebelles animos flexit, hoc Xauerius barbaros spiritus mitigauit, hoc Anchieta prioris sæculi Thaumaturgus Brasilos humanis carnibus vesci solitos ad naturæ & rationis leges reuocauit: hoc apud Sinas Riccius Crucis ignominiosæ adorationem persuasit: hoc alij infiniti contumacissimorum etiam in Europâ nostrâ corda expugnarunt. Pueros eos pueri experiuntur, viros viri, afflictos afflictis: cum rusticis rustici, cum militibus milites, cum nautis nautæ, Religiosâ morum urbanitate insinuante officiosam gratiam, & pares affectus reposcente. Aurum profectò rete ad capiendas animas! quod enim delectat, persuadet; & amabile fit, quidquid similitudine morum blanditur. Modò demittunt se ad ima, modò erigunt se ad summa, modò tenent se in mediis: nec aliud cauent æquè, quàm ne dispari vitæ ratione & consuetudine hominum à se voluntates auertant. Itaque externam faciem & habitum omnibus persimilem habent, animum Deo seruant; ad eum omnino modum, quo optimus morum magister Seneca Lucilium suum ad homines virtuti conciliandos instruebat: monens ne quid ostentaret in habitu aut genere vitæ, quod nimium in oculos incurreret; asperum cultum, & intonsum caput, & negligentiore barbâ deuiraret. *Satis,* inquit,

*Societas
hominis si-
militudi-
nem expri-
mit mo-
rum ur-
banitate.*

*Epist. a. c. 12.
Societas
cum Apo-
stolo, san-
cto dolo ho-
mines ca-
pit.*

Epist. 5.

inquit, ipsum nomen Philosophiæ, etiamsi modeste tractetur, inuidiosum est. Quid igitur si nos hominum consuetudini ceperimus excipere? Intus omnia dissimilia sint: frons nostra populo conveniat. Non splendeat toga; ne sordeat quidem. Id agamus, ut meliorem vitam sequamur quam vulgus, non ut contrariam. Quamobrem? alioqui quos emendare volumus, fugamus, & à nobis auertimus. Illud quoque efficimus, ut nihil imitari velint nostri, dum timent ne imitanda sint omnia. Causam habes ex Stoicâ veterum disciplinâ, quæ multum à ratione petita est, cur modus viuendi in Societate sit communis. Itaque ne Ethnicorum quidem habitus displiceat, nec toga litteratorum, aut prætexta Magistratuum, apud exterarum nationes profana sacris hominibus videatur; ut morum ac cultus conspuratione faciliorem ad omnes aditum adepti, concordiam consuetudinem, consuetudine affectum, affectu vim quamdam ineluctabilem, dominatricem animorum, quâ nihil est in rebus humanis imperiosius, lucrentur. Obliquandus est sinus in ventum, noscenda humorum temperies, opportunè insinuandus amoris aculeus, blandimenta quibus capi quis possit, exploranda: omnia denique ad flexanimæ humanitatis leges componenda, nihilque quod terreat permittendum ei, qui corda ad virtutem emollire contendit. Quod ad eò suis cordi voluit esse peritissimus animorum venator Ignatius, ut præmium aliud laborum nullum suis staterit præter ipsam beneficentiam, & auxilium Dei causâ proximis impensum. Venale obsequium pretio suo suspectum est, liberale prouocat ad amorem. Itaque homines nostri cum animalibus illis manus non explicatas, hoc est auidas, protrudunt; sed modeste intra alas continent, memores se gratis dare debere quæ gratis acceperunt; nec postulando, nec admittendo stipendium, vel eleemosynas vllas (legis sacrosancta verba adfero) quibus officium quale quale ex iis quæ Societas iuxta nostrum institutum exercere potest, compensari videatur. Obtrudunt sponte auxilia, sui copiam minimè faciunt pretiosam, vilem operam promiscuè offerunt sine discrimine: dicunt cum Lactantio, *Nos aquam non vendimus, neque solem mercede prestamus*: vnam salutem vestram spectamus ac Dei gloriam, cuius vnius incremento beamur. Has artes docuit zelus animarum, quæ præclarissima nota est viri Apostolici: animas, inquam, fratrum diligit, CHRISTI peculium; pro quibus etiam, si res ferat, anathema fieri cupit: omnes in eo defigit curas & cogitationes, ut alias pelliciat, alias formet, alias ex Orci faucibus eripiat. quarit in compitis, quarit in carceribus, quarit in xenodochiis. nunc in publicâ luce concionatur, nunc pagos & solitudines lustrat, ut miseram aliquam ouiculam per agros palabundam suis humeris reportet ad gregem. Quacumque proficiscitur, sub hac amoris veste quem defert, ignem spargit & faeces, omnes omnium mentes desiderio Creatoris incendit: & illas quidem parturit, illas lactat, illas educando promouet in firmitatem & robur adolescentiæ; alias educatas & roboratas exquisitis vestit ornamentis. omnes fouet, omnes amplectitur, omnes in Domini IESU capit visceribus; omnibus omnia factus, in eius imitationem qui factus est pro nobis in similitudinem carnis peccati.

*Societas
gratis se
impendit.*

*Lib. 3. Diast.
instit.*

En fortes amoris milites, en assiduos & laborum patientes, en promptos & ad omne Ducis imperium expeditos, en sagaces & fideles, & si astu opus est, piè sollertes: quibus præfidiis incumbentem sibi negotiorum molem exceperunt, exceptam fortissimè sustinuerunt, sustentatam cum laude & gloriâ gesserunt. Immutarunt peruersissimos rerum status, supposuerunt, frementibus inferis, flagitiis castimoniam, rapinis charitatem, impietati religionem, perditæ ac profligatæ licentiæ disciplinam. Dederunt rebus nouis auctoritatem, pondus antiquis, obsolescentis nitorem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, meliorem omnibus ordinem atque naturam: Quis delectus, Deus immortalis? quæ belli fulmina, qui flos militiæ, quæ Ecclesiæ præsidia, qui tutelares & vindices? quorum singuli in viros summis rebus pares formati, audeo dicere, pro acie censentur. Nec mentior: nam, fremente inuidiâ, fauente cælo, bonis omnibus plaudentibus, vnus aliquis tot interdum hostium victor existit, quot ab exercitu benè numerofo iures domari vix posse. Quid iam, coactis in vnum viribus, tota simul tot virorum dicam an Angelorum Societas: quæ non strages edet, quæ non excidia errorum & vitiorum procurabit? quæ auxilia laboranti Ecclesiæ feret? Feret? imò iam tulit, vt Vatis Iessæi oraculo iam pridem videri potest pronuntiatum, qui pluuiæ nomine singulare ac largum sitienti Sanctorum terræ beneficium conferendum promittens, tantumdem facit ac si dicat, vastitati omni, quæ siue ab aduersariorum depopulationibus, siue ab exsuccâ sterilitate & agrorum lue, grassabitur, solatium à paternâ prouidi Dei curâ & sollicitudine submittendum. Sed quâ ratione? quasi equos illos diuinos, qui Ezechielis currum admirabilem traxerunt, præ oculis haberet, *Animalia tua*, inquit, *habitabunt in eâ*: quorum nempe leonina fortitudo nihil cum mollitie, bouina patientia cum ægritudine, aquilina sapientia cum ostentatione, beneuolentia humana cum fictione commune habet. En præclarissimum de Societate vaticinium. Hebræum *haiath*, pro quo Vulgatus *animalia* vertit, Ptolemæi sapientes *ordinem* siue *stationem militarem* interpretati sunt: Arias Montanus, linguæ sanctæ peritissimus, *societatem* facit: à quo non longè abit Pagninus, qui *congregationem* legit. luculentius Genebrardus: *Tui electi, tuum peculium, tui greges & copie, tue oues, quarum tu es pastor, habitabunt in eâ*. paulò aliter, sed æquè generosè Chaldaus: *Viuificationem tuam collocasti in eâ: preparasti exercitus cætum Angelorum, vt benefaceres pauperibus Dei*. Accipio omen. quasi Societatem IESV diuinitus inspiratus Vates eminens prospiceret, inter innumera hæresum, schismatum, errorum ac vitiorum discrimina, magno Ecclesiæ bono nascituram; Pæanem non vanus augur iam tum cecinit, & fidelium spem singulari delectus auxilio defendendam, confirmandam, perficiendam pronuntiauit. Quid ita? quia Societas tua habitabit in eâ, tua castra & militare robur, animalia tua, tui greges & copie, tua peculiaris congregatio, tuæ oues quarum tu es pastor, & quas tuo characterè insigniri voluisti: tui milites, quorum tu es dux, exercitus cætum Angelorum siue spirituum; qui administratorij & adiutores tui sunt, dum egregiâ morum probitate, ardenti gloriæ tuæ zelo, indefessâ diuini

*Societas
Ecclesiæ
subsidiū
destinata.
Psal. 67.*

diuini verbi prædicatione, vtili librorum elucubratione, omnibusque tandem virium & ingenij neruis, fessis Christiani orbis rebus & incommodis subueniunt, improbitatem profligant, tuo nomini trophæum spoliis hostium graue quaquaversum erigunt fidissimi triumphantis Dei-hominis baiuli & portitores. Sunt certè hæc longè maxima fauoris argumenta, tum mortalium necessitati, tum Sociorum commendationi ab inexhausto bonorum omnium fonte in sublunarem hunc mundum deriuata, quibus fructus iam vno sæculo respondit copiosissimus, & porrò (si quid de cælo admonemur) omnibus retrò sæculis cumulatiùs respondebit.

Sed longior sum quàm volebam: filum ergo contraho, & vos compello, cælestis huius quadrigæ iugales animæ: Nolite arbitrari hæc à me dicta, vt blandiar arrogantia, & confcios imbecillitatis humanæ spiritus inani fastus supercilio in tumorem erigam; sed vt quisque sui officij & nobilissimæ vocationis descriptas norit rationes, in quas vires exerescere, quâ patientiæ laude præstare, quâ obsequendi gloriâ eminere, quâ scientiarum accessione ornari, quàm solleter hominum se moribus insinuare, quàm strenuè pietati operari debeat. Ita segnem me & quasi fucum inter apes adhortari soleo: In Dei ære & peculio sumus toti, quotquot Societati Iesv nomen dedimus: nostrum est acceptas à Deo gratiæ & naturæ dotes in Auctoris obsequium conuertere, & alacri animo in consuetudinis humanæ commercium, in Reipublicæ Christianæ decus & solatium, in procurandam hominum salutem, adeoque pænè in ipsam transire contubernium Angelorum. Hoc est, scenam eandem quam Ezechiel vidit, attonito ad hæc miracula, quâ latissimè patet, mundo, omnium oculis quotidie videndam obijcere. Hoc agamus, Socij, in id toto pectore incumbamus: assuescamus rationes ponere cum Deo, voluntatem Domini exquirere, pro benè gestis gratias agere, ad aram recurrere, illic omnes coronas appendere, ex quibus diuinæ gloriæ currus splendores suos in ornamentum accipit. Ita fiet, vt, affixis sempiterni Numinis tholo mille hostium spoliis, post tot in Europâ, Asiâ & Africâ congressus, tot pugnas, tot victorias, post tot messes Orientis, tot vtriusque mundi decora, post tot industriæ monumenta, quot plagæ solis ortu atque occasu lustrantur, leones suos, boues suos, aquilas suas, homines & filios suos, sine degeneri maculâ sanguinis, se parente dignos agnoscat Ignatius.

ORATIO SECUNDA

*Paranetica ad imitationem primorum Patrum
in functionibus Societatis.*

EA est æterni Numinis prouidentia, RR. PP. vt, cum nouum aliquem in Republicâ Christianâ cætum cogit eorum hominum, qui improbitati bellum indicant, qui pietatem aut stantem propugnent, aut collapsam erigant, qui afflictis ac prostratis Ecclesiæ rebus opem auxiliumque afferant; eundem & optimis saluberrimisque legibus fir-